
Gidó Attila

Román állami levéltári források az észak-erdélyi holokauszt történetéhez

Bevezető

Összefoglalóm¹ azzal a céllal készült, hogy olvasói részletes információkhoz jussanak a magyar holokauszt előzményeire és a holokausztra vonatkozó levéltári kutatások romániai, erdélyi lehetőségeit, korlátait és perspektíváit illetően.² Mindezek mellett szót ejtek a holokauszt-kutatás szempontjából fontos iratképző intézményekről, forrástípusokról, és arról, hogy az erdélyi állami levéltárakban fellelhető dokumentumok mennyiben elégségesek egy-egy esemény vagy folyamat rekonstruálásához. A tanulmány végén néhány irategyüttes, és ezáltal néhány, az észak-erdélyi zsidóság tragédiájához köthető részesemény bemutatására vállalkozom. E dokumentumok 164 052 olyan személy 1940–1944 közötti szenvedését, megaláztatását, kisémmizését és javarészüket elpusztítását tanúsítják, akik a Magyarországon érvényben lévő faji törvények értelmében zsidónak számítottak. Ők a 825 007 zsidó fajúnak nyilvánított magyarországi népesség 19,9 százalékát alkották.³

Mindeddig nem jelent meg a holokauszt román állami levéltári forrásait bemutató szaktanulmány, és hiányoznak az általános, tehát a teljes zsidóságtörténetre vonatkozó romániai repertóriumok is. A téma iránt érdeklődő kutatók jelenleg bibliográfiai összefoglalókra és hitközségi levéltári ismertetőkre támaszkodhatnak. Az előbbieket közül Jean Ancel és Victor Eskenasy 1991-ben közzétett áttekintését kell megemlítenünk, valamint az észak-erdélyi holokauszt szempontjából sokkal relevánsabb művet: A magyarországi holokauszt bibliográfiáját.⁴

---

¹ A szöveg angol nyelvű változata: Attila Gidó: Archival Sources on the Northern Transylvanian Holocaust. Babeş, Adina – Bărbulescu, Ana (eds.): Holocaust in Eastern Europe: Historiography, Archives resources and Remembrance. Vernon Press, Wilmington, 2019 (megjelenés alatt).

² Az alábbiakban kizárólag a Bukarest központú Román Nemzeti Levéltár 9 észak-erdélyi megyei kirendeltségével, irodájával foglalkozok. Nem képezik az elemzésem tárgyát sem a dél-erdélyi állami levéltárak, sem pedig az észak- és dél-erdélyi egyházi levéltárak, intézményi irattárak, valamint múzeumi- és magánygyűjtemények.

³ Ha a faji törvényeket nem vesszük figyelembe, akkor a II. világháború ideje alatt Észak-Erdélyben 151 312 izraelita vallású lakos élt és a 725 007 fős magyarországi izraelita népességnek a 20,9 százalékát alkották. Braham, 2015: 85.

⁴ Ancel–Eskenasy, 1991; Braham, 2010.